

Maailmankatsomuksen ristiaallokossa

Kirj. E. H—d.

Me ihmiset synnymme tähän maailmaan ilman maailmankatsomuksia. Mutta niin pian, kun me saamme koltun päallemme, aletaan jonkunlaisia maailmankatsomuksia iskeä päähämme. Ja meillekin, jotka jo jonkun aikaa elimme tämän vuosisadan edellisellä vuosisadalla, uskoteltiin että tämän maailman oli luonut jonkinlainen henki, jota sanottiin jumalaksi joka näki kaiken, tiesi kaiken, ja jonka voimasta aurinko, kuu ja tähdet runnaavat yläilmassa.

Ja kun minäkin olin sellainen mustalaispojan kokoinen kloppi, niin vanhat mummot ne sanoivat: "Kuu-lehan sinä lapsi, sanassa sanotaan: taivas on hänen istuimensa ja maa hänen jalkainsa astinlata." Silloin tulin miettineeksi että jopa sillä iisakalla on pitkät säärivarret, onpa tottaviekköön. Mutta sanoa ei luonnollisesti uskaltanut, sillä silloin mummo näytti Agrikolan aikuisesta raamatusta kuvaa, mikä pukineistaan päättäen muistutti keski-aikaista ritaria, ja jota mummo väitti jumalan kuvaksi. Tällä kuvalla oli kädessään eräänlainen vitjoissa killuva ämpäri, jota mummo väitti synnin-puntariksi, jolla punnitaan koko maailman ihmisten synnit. Ja jos teki mieli epäillä tuota juttua, niin silloin mummo vakuutti, että epäuskon synty oli kaikista suurin ja painavin ja että silloin joutuu suoraapäätä tuliseen järveen.

*

Aikaa on kulunut. Yhdeksänentoistavuosisadan lopulla syntyneet ovat varttuneet miehiksi ja naisiksi. Uusia aatteita, uusia maailmankatsomuksia viljisee maailma täynnä. Jo olen minäkin ehtinyt vaihtaa maailmankatsomuksia toisenkin kerran. Olen koetellut useammanlaisia tasoja.

Jopa olin kerran niinkin korkealla, ettei näkynyt maata ollenkaan, mutta tullut sieltäkin jostain visistä syystä alassyätäksi. Mutta vihdoinkin luulin löytäneeni oikean periaatteen, luulin jo päässeeni niin

paljo selville, että voisin pitää vaikkapa luennon maailmankatsomuksestä varmuudesta. Kutsuinpa erään tuttavani luokseni, jolle ensin juttelisin ja mahdollisesti saadakseni kannattajan. Aloin puheeni: Ensiksi-kin, mitä on ihminen? Ihminen on luomakunnan kruunu, niin sanotaan. Ihminen on korkealle kehittynyt eläin. Ihmisen on jumala luonut. Ihmistä ei ole jumala luonut, vaan se on kehittynyt luonnonlain välttämättömyydellä kehittymättömästä alku-eläimestä. Ihminen on tieteellisesti apinan veriheimolainen. Apina on ihmisen sukupuusta alaspäin lähtenyt haara. Varmoina tosiasioina väitetään, että ihmisellä on sielu. Varmoina tosiasioina väitetään, että ihmisellä ei ole sielua, vaan että joka atoomilla on oma sielunsa ja lukematon joukko näitä atomeita muodostaa ihmis-olennon. Tosi-asioiden väitetään, että kun ihmisen muodostaneet atoomit hajoavat, hajoaa hänen sielunsaakin. Varmoina tosiasioina väitetään, että ihmisen henki ei katoa atoomien hävitessä, vaan että se voi joutua astraali-, mentaali-, y. m. tasoihin.

Väitetään, että rakkaus on todellisen elämän pohja. Väitetään että taistelun olemassaolosta on kaiken elimellisen elämän, myöskin ihmis-elämän todellinen peruskivi. Lauletaan: Ei muuta auttajaa ei luojaa, kun kansa kaikkivaltias. Veisataan: Kaikkivoipa jne. Väitetään, että ihmiselämällä ei ole mitään merkitystä, vaan että se on valhetta, raakuutta. Sanotaan, että elämä on itsensä elämän vuoksi, ja että se on kaunistaa, onnea. "Hämäryydessä kuoleminen", niin sanoo tiedemies, "on syynä tähän iloa puuttuvaan tuskantunteeseen." Vaikkapa olisikin tietoa, vaan kun ei ole uskoa, on kauhea lähestyä kuolemaa, väittävät uskovaiset.

Tässä sai toverini minut vaivoon pysähdytetyksi, väittäen, että muka olin aivan sekasin. Ihmettelin, että kuinka se on mahdollista, sillä olinhan vain puhunut sitä, mikä kivenkovaan oli väitetty todeksi. Olinhan se vähän kummallista, kuinka

samasta asiasta saattoi olla monenlaisia totuuksia. Ja minä olen vielä toistaiseksi miettimään niitä katsomuksien suurta kirjavuutta.

Oli kuumis kesäinen sunnuntai-ilta. Istun haaveilemassa erään järven rannalla. Katselen yli sinisen ulapan, missä vieno tuuli hiljoilleen kuljettaa pieniä vaahtopäisiä laineita rannasta toiseen. Aurinko on juuri mailleen menossa, luoden vielä muutamia punasenkellertäviä säteitä yli maiseman. Istun eräällä kallion kielekkeellä. Huomaan elämää kaikkialla, sillä onhan nyt kesä, jota voi verrata luonnon päiväksi samoin kuin talvea voi verrata luonnon yöksi. On elämää kaikkialla, elämää eri muodoissa maalla, vedessä sekä ilmassa. Kaikkialla näyttää olevan tointa ja hommaa. Lause: "Elää kuin kala vedessä", ei näytä pitävän ollenkaan paikkaansa, sillä ne menevät ja tulevat yhtälujaa edestakasin. Niillä näyttää olevan oikein kova kiire. Näyttää siltä kuin ne etsisivät jotakin. Heitän pienen kastemadon veteen, mikä vilkkaus vedessä syntyykään. Kaikki rientävät kastematoa kohden, matoparka joutuu ahaan kalaparven saaliiksi, kalojen illalliseksi. Ja uusi etsiminen alkaa, jokainen haluaa säilyttää elämänsä niin kauvan kuin mahdollista.

Pieni tuulenpuuska heittää päivänkorennon veteen. Päivänkorento alkaa vimmatusti taistella elämänsä puolesta. Se ei ole tottunut elämään määrässä elementissä, mutta kuitenkin se yrittää uida vointinsa mukaan. Se ottaa kiinni vedestä ylöspistäväan risuntynkään. Mutta risuntynkä on kuitenkin niin lyhyt,

että päivänkorento tuontuostakin saa kylvyn osakseen. Viimein sen voimat loppuvat ja päivänkorento joutuu vellamon uhriksi.

Kuinka elävän selvästi huomaan, miten luonto luo ilman tunnetta tai rakkautta, ja kuinka se hävittää luomansa olennot, ilman vihaa, sääliä tai armoa. Tuon päivänkorennon edeltäjä päivänkorento oli laskenut munansa sellaiseen paikkaan, missä niille tuli mahdollisuus kehittyä elämään. Ja sittenkin tuo korento elämässään joutui sellaiseen asemaan, ettei sillä ollut enää mahdollisuutta elää, niin luonto ei säälinyt sitä vähääkään, vaan roiskutti elementtiään niin kauvan, että päivänkorento menetti henkensä. Ja jos minä, ihminen, luonnon mestariteos, olisin joutunut tuon korennon asemaan, niin luonto ei olisi säälinyt minua, vaan olisi hävittänyt aivan samalla tavalla.

Mutta minäkin olin tullut järvelle vississä tarkotuksessa, tarkotuksella pyydystä kaloja illalliseksi, tehäkseni samoin kaloille, minkä kalat olivat tehneet kastemadolle. Kuinka merkillistä on tämä luonnon ijäinen kiertokulku, täytyy syödä ja vihdoin joutua itse syötäväksi, siitä ei pääse yli eikä ympäri. Kalat syövät matoja, ihmiset syövät kaloja, ja madot vihdoin syövät meidät. Niin jatkuu elämä määräämättömiin, loppumattomiin, yhtämittaan muutellen muotoaan.

Näitä kaikkia katsellessa ja miettiessä, maailmankatsomuksien mylertävä ristiaallokko alkaa tyyntyä. Täytyy aivan selvästi huomata, että ihmisenkin on vain luonnollisen, pitkäaikaisen kehityksen tulos, aivan samoin kuin kaikki muutkin olennot, eikä minkään suur-hengen luoma, eikä hävitettävä.

